

ΑΝΑΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Εθνικά ερευνητικά έργα

Ιστοσελίδα

http://lab-biogeography-ecology.aegean.gr/sec_menu.php?lg=Z3I=&cg=two

Περί αναβαθμίδων

Αναβαθμίδες (κν. πεζούλες), είναι τα οριζόντια εδάφη, που δημιουργούνται από τον άνθρωπο πάνω σε επικλινείς εκτάσεις, με σκοπό την καλλιέργεια. Υποβαστάζονται, συνήθως, με υποστηρικτικούς τοίχους, φτιαγμένους κατά κανόνα από απλή ξερολιθιά, χωρίς τη χρήση κονιάματος.

Οι αναβαθμίδες αποτελούν σημαντικής κλίμακας παρέμβαση του ανθρώπου στο τοπίο του Αιγαίου, με έντονη παρουσία στα νησιά. Η ευρύτητα της χρήσης τους υποδηλώνει την αποτελεσματικότητά τους ως τεχνική διαχείρισης του τοπίου. Παράλληλα, οι αναβαθμίδες συνιστούν ταυτόχρονα ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά, ένα παλίμψηστο επανειλημμένων χρήσεων σε διαδοχικές εποχές ζωής στο αρχιπέλαγος.

Στην Ελλάδα, τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα αναβαθμιδωμένων εκτάσεων συνιστούν τα νησιά του κεντρικού αρχιπελάγους, όπως οι Κυκλάδες. Αλλά και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου είναι σπαρμένα με πυκνές και εκτεταμένες αναβαθμίδες. Όλα αυτά τα νησιά στηρίχθηκαν στο παραδοσιακό πρότυπο διαχείρισης της γης, βασισμένο στην αναβαθμίδωση, όπως και στη διατήρηση της γονιμότητας του καλλιεργήσιμου εδάφους με την εφαρμογή της αμειψισποράς, της κυκλικής, δηλαδή, εναλλαγής των πλέον απαραίτητων για τη διατροφή του ανθρώπου καλλιεργειών (σιτηρών, οσπρίων και κηπευτικών), ενίοτε δε και της αγρανάπαυσης. Αυτά, σε γενικές γραμμές, έως τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Γιατί, η σταδιακή εγκατάλειψη που άρχισε στις αρχές του αιώνα, και ολοκληρώθηκε στη δεκαετία του '60, άλλαξε τα πάντα: τα πρότυπα, τις μεθόδους, και, μαζί μ' αυτά, το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό.

Στόχοι της έρευνας του εργαστηρίου Βιογεωγραφίας και Οικολογίας, επί των αναβαθμίδων του Αιγαίου

Η αγάπη για το παλίμψηστο του αναβαθμιδωμένου τοπίου, που χρησιμοποιήθηκε διαχρονικά από τον άνθρωπο του Αιγαίου, και η δυνατότητα χρήσης σύγχρονων εργαλείων έρευνας (π.χ. τηλεπισκόπηση και Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών), οδήγησαν το Εργαστήριο

Βιογεωγραφίας & Οικολογίας στη συστηματική ενασχόληση με το ερευνητικό αντικείμενο των αναβαθμίδων στα νησιά του Αιγαίου.

Στόχοι ήταν:

- Η χαρτογράφηση και ποσοτική εκτίμηση του καλλιεργήσιμου εδάφους σε αναβαθμίδες, καθώς και της εγκατάλειψης της καλλιέργειας σε αυτές.
- Η ολοκληρωμένη μελέτη των συνθηκών και αιτίων που σχετίζονται με τη δημιουργία, διαχρονική διαχείριση και εγκατάλειψη των αναβαθμίδων, συνθερώνοντας ταυτόχρονα το φυσικογεωγραφικό υπόβαθρο και τη συνεχώς μεταβαλλόμενη ανθρωπογεωγραφία, ειδικότερα δε τη δημογραφία, τις γεωργικές πρακτικές, αλλά και τις κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές.
- Η τεχνική υποστήριξη σε φορείς δημόσιους και τοπικής αυτοδιοίκησης, σχετικά με τη διαχείριση και διατήρηση του αναβαθμιδωμένου τοπίου και την πιθανή μελλοντική χρήση του για παραγωγικούς και τουριστικούς σκοπούς.
- Η περιβαλλοντική εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση, εστιάζοντας στην αισθητική, πολιτισμική και οικονομική διάσταση των αναβαθμίδων.
- Η διερεύνηση και πρόταση τρόπων αειφορικής διαχείρισης, με σκοπό τη διατήρηση του αναβαθμιδωμένου τοπίου του Αιγαίου, μέσα από αναδυόμενες, σύγχρονες, παραγωγικές και καταναλωτικές ανάγκες, σε κάθε περίπτωση πέρα από προοπτικές εφήμερων επιδοτήσεων.

Ερευνητικά έργα που υλοποιήθηκαν από το Εργαστήριο Βιογεωγραφίας και Οικολογίας σχετικά με τις αναβαθμίδες

Έως σήμερα το εργαστήριο έχει υλοποιήσει τα εξής ερευνητικά έργα:

- ***Ο ρόλος των αναβαθμίδων στο παρελθόν και η σημασία τους για το μέλλον των νησιών σε σχέση με την οικονομία, την οικολογία και τον πολιτισμό.*** Το έργο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Υπουργείο Αιγαίου, στα πλαίσια του Προγράμματος Interreg II, και υλοποιήθηκε κατά το διάστημα 1999-2001.
- ***Εγκατάλειψη των αναβαθμίδων της Λέσβου: Δομή και δυναμική των οικοσυστημάτων - εξέλιξη και χαρτογράφηση του τοπίου.*** Το έργο χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, στα πλαίσια του Προγράμματος «ΕΠΕΑΕΚ II - ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ: Ενίσχυση ερευνητικών ομάδων στα Πανεπιστήμια», και υλοποιήθηκε κατά το διάστημα 2004-2007.
- ***Χαρτογράφηση των αναβαθμιδωμένων εκτάσεων των νήσων Λέσβου και Σάμου για την εφαρμογή του γεωργοπεριβαλλοντικού μέτρου 3.12 του Άξονα 3 του ΕΠΑΑ.*** Το έργο χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, και υλοποιήθηκε κατά το διάστημα 2005-2006.
- ***LIFE TERRACESCAPE - Μετατροπή των εγκαταλειμμένων τοπίων αναβαθμίδων σε πράσινες υποδομές μέσω συμμετοχικής επιστασίας γης για καλύτερη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.*** Το έργο θα αναλυθεί σε ξεχωριστή καρτέλα.

Τα ερευνητικά έργα που υλοποιήθηκαν από το εργαστήριο στόχευαν στην κατανόηση του φαινομένου της δημιουργίας των φαραωνικών αυτών υποδομών σε διάφορα νησιά του Αιγαίου, καθώς και των αιτίων και διεργασιών που οδήγησαν στη σταδιακή ή και

ολοκληρωτική εγκατάλειψή τους. Η χαρτογράφηση των χρήσεων μέσω των έργων αυτών αποτέλεσε υλικό χρήσιμο και υποστηρικτικό για τη διαχείριση του αναβαθμιδωμένου τοπίου από διοικητικούς φορείς, με σκοπό τη διαχρονική διατήρησή του.

Επιστημονικές και άλλες δραστηριότητες σχετικές με τις αναβαθμίδες

Στα πλαίσια των παραπάνω ερευνητικών έργων, και ως απόρροια αυτών, από το Εργαστήριο Βιογεωγραφίας & Οικολογίας πραγματοποιήθηκαν τα παρακάτω:

- Επιστημονικές δημοσιεύσεις, ανακοινώσεις σε συνέδρια, καθώς και Τεχνικές Εκθέσεις προς τους χρηματοδότες των ερευνητικών έργων. Επίσης, διοργάνωση σχετικών σεμιναρίων.
- Διοργάνωση έκθεσης φωτογραφίας και ερευνητικού υλικού με τίτλο «Αναβαθμίδες του ΝΑ Αιγαίου: κάνοντας την ανάγκη πολιτισμό». Την έκθεση συνόδευαν κείμενα (ερμηνευτικά των φωτογραφιών, αφίσες, τρίπτυχο ενημερωτικό φυλλάδιο), καθώς και εναρκτήριες ομιλίες σε έξι συνολικά κατά τόπους διοργανώσεις (Λέσβο, Αθήνα, νησιά του Αιγαίου) από το Νοέμβριο 2000 έως τον Αύγουστο 2002.
- Υποστήριξη του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, μέσω της δημιουργίας ψηφιακού χάρτη των αναβαθμιδωμένων εκτάσεων των νησιών Λέσβου και Σάμου, με σκοπό την καλύτερη εφαρμογή του γεωργοπεριβαλλοντικού μέτρου 3.12 του Άξονα 3 του ΕΠΑΑ.

Παρουσιάσεις σε Συνέδρια – Workshops

1. 14-17 Σεπτεμβρίου 2017, 15ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο Ελληνικής Βοτανικής Εταιρείας, ΜΑΙΧ, Χανιά, Κρήτη.
Poster: T. Petanidou et al. Μετατροπή των εγκαταλειμμένων τοπίων αναβαθμίδων σε πράσινες υποδομές για καλύτερη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
2. 2017 (25 Ιουνίου): Διάλεξη στο Θερινό Σχολείο του Πανεπιστημίου Αιγαίου Mediterranean Foods: Nutritional Benefits and Values – MedFood2 017 (<https://summer-schools.aegean.gr/MedFood2017/>). Θέμα εισήγησης: «Αναβαθμίδες του Αιγαίου την εποχή της κρίσιμης μετάβασης».
3. 9-11 Σεπτεμβρίου 2016, Κεφαλονιά. 9-11 15th international congress on drystone walling.
Oral: Petanidou T. *The terrace-scapes of the Aegean in a period of critical transition*.
4. Petanidou T. (2015). Terraces for farming: an indispensable element of the Aegean island landscape / Πετανίδου Θ. (2015). Αναβαθμίδες για καλλιέργεια: αναπόσπαστο στοιχείο του νησιωτικού τοπίου του Αιγαίου. *Proceedings of the 13th International Convention for Culture and Tourism YPERIA 2015, Amorgos, 21-26 October 2015 – Πρακτικά του 13^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου YPERIA 2015*, σελ. 38-45. <http://yperia.gr/wp-content/uploads/YPERIA-2015-Proceedings.pdf>.
5. 21-26 October 2015, 13th International Convention Συνέδριο Αειφόρου Τουριστικής Ανάπτυξης YPERIA 2015, Αμοργός.
Oral: T. Petanidou. *Terraces for agriculture: an integral landscape element of the Aegean islands landscape*.

6. Σεπτέμβριος 2012, Λαογραφικό Μουσείο Αίγινας, Φιστίκι Φέστ Αίγινας - Ενεργοί Πολίτες Αίγινας.
 Oral: Θ. Πετανίδου: «Αναβαθμίδες ή πεζούλες: αναπόσπαστο στοιχείο του νησιωτικού τοπίου του Αιγαίου».
7. Klonari A., Dalaka A., Petanidou T. (2011). How Evident is the Apparent? Students' and Teachers' Perceptions of the Terraced Landscape. *International Research in Geographical and Environmental Education* 20(1): 5-20. <https://eric.ed.gov/?id=EJ913958>.
8. Kizos T., Dalaka A., Petanidou T. (2010). Farmers' practices and landscape change: Evidence from the abandonment of olive cultivation on terraces on Lesbos, Greece. *Agriculture and Human values* 27: 199-212. <http://dx.doi.org/10.1007/s10460-009-9206-9>. IF: 2.337.
9. 9-12 Οκτωβρίου 2008, Βόλος-4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Οικολογίας «Σύγχρονες τάσεις της έρευνας στην Οικολογία».
 Oral: Κλωνάρη Α., Δαλάκα Α., Νεοφώτιστος Β., Πετανίδου Θ. Από τους εκπαιδευτικούς στους μαθητές: γνώσεις και αντιλήψεις για το αναβαθμιδωμένο τοπίο.
10. June 2008, Mytilene, International Conference "Studying, Modeling and sense making of the Planet earth"
 Oral: Klonari A., Dalaka A., Neofotistos, Petanidou T. How evident is the apparent: perception and interpretation of the Aegean's terraced landscape.
11. Petanidou T., Kizos T., Soulakellis N. (2008). Socioeconomic dimensions of the agricultural landscape change in the Mediterranean: the case of the abandonment of cultivation terraces on Nisyros island, Greece. *Environmental Management* 41:250-266. <http://dx.doi.org/10.1007/s00267-007-9054-6>. IF: 1.878.
12. Klonari A., Dalaka A., Neofotistos V., Petanidou T. (2008). How evident is the apparent? Students' and teachers' perception of the terraced landscape. Στο: *Proceeding of the International Conference "Studying, Modeling and sense making of the Planet earth"*, CD, Mytilene.
13. 1-3 Νοεμβρίου 2006, Ηράκλειο Κρήτης, Ελληνική Λιβαδοπονική Εταιρεία, 5ο Πανελλήνιο Λιβαδοπονικό Συνέδριο «Λιβαδοπονία Ξηροθερμικών Περιοχών».
 Oral: Δαλάκα Α., Πετανίδου Θ. Ο ρόλος της βόσκησης στα αναβαθμιδωμένα αγρο-οικοσυστήματα της Λέσβου.
14. 22-24 September 2006, Montalban - Rio Marin S.P.S., Spain - X International Congress of dry stone.
 Oral: Dalaka A., Petanidou T. The use of modern geographical tools in the study of drystone terraces of the islands of the Aegean (Greece).
 Poster: Vounatsou V., Dalaka A., Petanidou T. Building and maintaining drystone terraces on the island of Lesbos (Greece).
15. 31 Μαρτίου - 2 Απριλίου 2006, Μυτιλήνη, 1^ο Συνέδριο της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αιγαίου.
 Oral: Δαλάκα Α., Πετανίδου Θ. Ελαιοκαλλιέργειες σε αναβαθμίδες: ο ρόλος τους στην οικονομία, το φυσικό περιβάλλον, την κοινωνία.
16. 24 Φεβρουαρίου 2006, Αθήνα, Ημερίδα Τμήματος Γεωγραφίας.
 Poster: Πετανίδου Θ., Δαλάκα Α. Προγράμματα χαρτογράφησης αναβαθμιδων (= πεζουλών) για καλλιέργεια στο Αιγαίο.

17. 7-13 Νοεμβρίου 2005, Kusadasi, *EURECO 2005:108th European Ecological Congress*
 Oral: Dalaka A., Veili D., Petanidou T. Succession effects in terraced ecosystems after abandonment of agriculture.
18. 20-24 September 2005, Ioannina, Greece. *Biodiversity conservation and sustainable development in mountain areas of Europe: The challenge of interdisciplinary research*.
 Oral: Dalaka A., D. Veili, T. Petanidou. How is biodiversity affected by abandonment of agriculture on terraced landscapes? Evidence from the island of Lesbos, Greece.
 Poster: Bounatsou B., Vaitis M., Dalaka A., Petanidou T. The contribution of Geo-Informatics to the study of the abandonment of terraces on Lesbos.
 Poster: Kizos T., Vatsou A., Dalaka A. & Petanidou T. Society and landscape change: evidence from the abandonment of terraced cultivation of olives in Lesbos (Greece).
19. 14-17 Οκτωβρίου 2004, Μυτιλήνη. 7ο Πανελλήνιο Γεωγραφικό Συνέδριο, Ελληνική Γεωγραφική Εταιρεία – Τμήμα Γεωγραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου.
 Oral: Πετανίδου Θ., Σπάστρα Π., Καρυστινάκης Κ., Κίζος Θ. (2004). Η εγκατάλειψη του αναβαθμιδωμένου τοπίου της Νισύρου: κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις.
20. 25-30 April 2004, 10th MEDECOS Conference, Rhodos.
 Oral: Petanidou T. Temporal patterns of resource selection in plant-pollinator communities in the Mediterranean: what can they really tell us?
 Poster: Petanidou T., Soulakellis N., Karistinakis K., Spastra P. The Mediterranean terraced landscapes in change: estimating the efforts to build it up and the reasons to downturn it.
21. Petanidou T., Soulakellis N., Karistinakis K., Spastra P. (2004). The Mediterranean terraced landscapes in change: estimating the efforts to build it up and the reasons to downturn it. In: (M. Arianoutsou, V. Papanastasis, eds.) *Ecology, Conservation and Management of Mediterranean Climate Ecosystems - Proceedings 10th MEDECOS Conference*, Rhodos, CD ISBN 90 5966 016 1. Millpress Rotterdam.
22. 2000 Νοέμβριος, Αθήνα: 10η Συνάντηση Ελλήνων Χρηστών ArcInfo-ArcView G.I.S.
 Oral: Θ. Πετανίδου, Ν. Σουλακέλλης, Β. Γκέλου, Δ. Αραμπατζόγλου, Π. Τσερπέλης, Η. Dahm: «Μελέτη των αναβαθμιδών σε νησιά του Αιγαίου με χρήση GIS».

Άρθρα σε Πρακτικά Συνεδρίων

1. Petanidou T. (2015). Terraces for farming: an indispensable element of the Aegean Island and scape/ Πετανίδου Θ. (2015). Αναβαθμίδες για καλλιέργεια: αναπόσπαστο στοιχείο του νησιωτικού τοπίου του Αιγαίου. *Proceedings of the 13th International Convention for Culture and Tourism YPERIA 2015, Amorgos, 21-26 October 2015 - Πρακτικά του 13^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου YPERIA 2015*, σελ. 38-45.
<http://yperia.gr/wp-content/uploads/YPERIA-2015-Proceedings.pdf>.
2. Δαλάκα Α., Πετανίδου Θ. (2006). Ο ρόλος της βόσκησης στα αναβαθμιδωμένα αγροοικοσυστήματα της Λέσβου. *Πρακτικά του 5^{ου} Λιβαδοπονικού Συνεδρίου, Ηράκλειο Κρήτης 1-3 Νοεμβρίου 2006 - Λιβαδοπονία ξηροθερμικών περιοχών* (Παπαναστάσης Β. Π. & Παρίση Ζ. Μ., εκδ.), σελ. 51-57. Ελληνική Λιβαδοπονική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη.
3. Πετανίδου Θ., Σπάστρα Π., Καρυστινάκης Κ., Κίζος Θ. (2004). Η εγκατάλειψη του αναβαθμιδωμένου τοπίου της Νισύρου: κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις. *Πρακτικά του 7^{ου}*

Τεχνικές Επιστημονικές Εκθέσεις

1. Πετανίδου Θ., Α. Δαλάκα (2005-7). Διάφορες ολιγοσέλιδες επιστημονικές εκθέσεις για το Πρόγραμμα *Εγκατάλειψη των αναβαθμίδων της Λέσβου: Δομή και δυναμική των οικοσυστημάτων - εξέλιξη και χαρτογράφηση του τοπίου*. Στο πλαίσιο του «ΕΡΕΑΕΚ II - ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ (2004-2007).
2. Πετανίδου Θ., Δαλάκα Α. (2006). *Χαρτογράφηση των αναβαθμιδωμένων εκτάσεων των νήσων Λέσβου και Σάμου για την εφαρμογή του γεωργοπεριβαλλοντικού μέτρου 3.12 του άξονα 3 του ΕΠΑΑ - Τελική Τεχνική Αναφορά του έργου*, σσ. 43, βάση δεδομένων σε CD, 3 έντυποι χάρτες.
3. Πετανίδου Θ. και συνεργάτες (2001). *Ο ρόλος των αναβαθμίδων στο παρελθόν και η σημασία τους για το μέλλον των νησιών σε σχέση με την οικονομία, την οικολογία και τον πολιτισμό*. Τελική Τεχνική Έκθεση προς το Υπουργείο Αιγαίου, Τόμοι 2, σσ. 249 + CD-Rom. Μυτιλήνη.
4. Πετανίδου Θ. και συνεργάτες (2000). Έκθεση προόδου για το Πρόγραμμα «Ο ρόλος των αναβαθμίδων στο παρελθόν και η σημασία τους για το μέλλον των νησιών σε σχέση με την οικονομία, την οικολογία και τον πολιτισμό», σσ. 92 + 9 Χάρτες + CD-Rom. Μυτιλήνη.

Διατριβές φοιτητών

1. Βάτσου Αναστασία (υποστηρίχθηκε 24 Ιουνίου 2005). *Εγκατάλειψη των καλλιεργειών σε αναβαθμίδες της Λέσβου: κοινωνικο-οικονομικές προσεγγίσεις*. Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Γεωγραφία και Σχεδιασμός στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο» Τμήμα Γεωγραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου.
2. Βεϊλή Δανάη (υποστηρίχθηκε 21 Ιουνίου 2005). *Εγκατάλειψη των καλλιεργειών σε αναβαθμίδες της Λέσβου: επίδραση στη δομή και δυναμική των οικοσυστημάτων*. Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Γεωγραφία και Σχεδιασμός στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο» Τμήμα Γεωγραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Υποδοχή, εκπαίδευση, επίβλεψη φοιτητών εξωτερικού

1. Αραμπατζόγλου Δάφνη, Erasmus, Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, Εργασία στη Λέσβο (Αναβαθμίδες στο Αιγαίο), Σεπτέμβριος 1999 - Δεκέμβριος 2000.

Βιβλία

1. Πετανίδου Θ. (2015). *Αναβαθμίδες του Αιγαίου - το παράδειγμα των Δωδεκανήσων*. Επιστημονικές Εκδόσεις Παρισιάνου, Αθήνα, σσ. 280. <http://www.biblionet.gr/main.asp?page=results&Titlesid=231568>.

Κεφάλαια σε επιστημονικά βιβλία

Μετά από σχολαστική κρίση (peer review)

1. Χρυσανθάκη Χ., Παπαβασιλείου Β., Πετανίδου Θ. (2017). Το αναβαθμιδωμένο, ξερολιθικό τοπίο ως στοιχείο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και η σημασία του για την αειφορία. Στο: *Κοινωνική και Πολιτισμική Βιωσιμότητα*, Β. Παπαβασιλείου, Π. Φώκιαλη, Ε. Νικολάου, Δ. Μάτζανος, Μ. Καΐλα (Επιμ.), σσ. 365–384. ΠΜΣ «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, ΤΕΠΑΕΣ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος.

Χωρίς κρίση

1. Πετανίδου Θ. (2011). Αναβαθμοί: αναπόσπαστο κομμάτι του νησιωτικού τοπίου. Στο: *Σύγχρονα Ελληνικά Τοπία – Γεωγραφική προσέγγιση από ψηλά* (Κ. Χατζημιχάλης, Επιμ.), Εκδόσεις Μέλισσα, Αθήνα.
2. Πετανίδου Θ. (2010). Αναβαθμοί: αναπόσπαστο κομμάτι του νησιωτικού τοπίου. Στο: *Γεωγραφικός Άτλαντας της Ελλάδος*, (Κ. Χατζημιχάλης, Επιμ.) (<http://galaxy.hua.gr/~landscapesatlas/index.php/2010-01-21-16-47-29/2010-01-21-18-38-52/197-anavathmoi.html>).

Φυλλάδια Προστασίας Φύσεως – Φ. Πόρων

1. Αναβαθμίδες του ΝΑ. Αιγαίου: κάνοντας την ανάγκη πολιτισμό: Αφίσες, τρίπτυχο. Στο πλαίσιο της έκθεσης ερευνητικού υλικού ερευνητικού προγράμματος. Μυτιλήνη, 2000.

Διοργάνωση εκθέσεων κ.ά.

1. Διοργάνωση έκθεσης φωτογραφίας και ερευνητικού υλικού με τίτλο «Αναβαθμίδες του ΝΑ Αιγαίου: κάνοντας την ανάγκη πολιτισμό», του προγράμματος «Αναβαθμίδες του Αιγαίου». Η διοργάνωση, εκτός από το πρακτικό της μέρος, αφορούσε στη συγγραφή και έκδοση όλου του υλικού (κείμενα έκθεσης, αφίσες, τρίπτυχο), καθώς και στην παρουσίαση της έκθεσης κατά τα εγκαίνια όλων, σε 30–60λεπτες εναρκτήριες ομιλίες. Η έκθεση παρουσιάστηκε στις παρακάτω πόλεις/ κώμες/ νησιά:
 - στη Μυτιλήνη (Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο, 10–19 Νοεμβρίου 2000)
 - στην Αθήνα (Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων, 5–20 Δεκεμβρίου 2000)
 - στην Πάτμο (Πάτμιο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Πάτμου, 1–15 Ιουλίου 2001)
 - στη Νίσυρο (Ζωσιμοπούλειο Θέατρο, 27 Αυγούστου – 16 Σεπτεμβρίου 2001)
 - στο Σίγρι Λέσβου (Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, 13 Απριλίου – 19 Ιουλίου 2002)
 - στην Αγία Παρασκευή Λέσβου (Πολύκεντρο Αγίας Παρασκευής, 3–25 Αυγούστου 2002).